

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

OSNOVNA ŠKOLA

Predmet: BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Sarajevo, avgust 2016. godine

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj.35/5), u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31/11, 15/13 i 1/16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10 i 1/16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenu nastavnih programa za osnovnu i srednju školu iz predmeta Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost

Članovi Komisije za osnovnu (odnosno srednju) školu:

- 1. Namir Ibrahimović, profesor bosanskog jezika i književnosti, OŠ „Safvet-beg Bašagić“*
- 2. Alma Jakubović, profesorica bosanskog jezika i književnosti, Treća osnovna škola*
- 3. Damir Šabotić, profesor bosanskog jezika i književnosti, Prva gimnazija*
- 4. Velida Tinjak, profesorica bosanskog jezika i književnosti, Željeznički školski centar*
- 5. Dženita Hrnjičić, profesorica bosanskog jezika i književnosti, Centar za slušnu i govornu rehabilitaciju*
- 6. prof. dr. Muhidin Džanko, Filozofski fakultet Sarajevo*

Prijedlog izmjena i dopuna Nastavnog plana i programa za osnovne škole u Kantonu Sarajevo od V do IX razreda

Uvodne napomene

Pet izabranih predstavnika Aktiva nastavnika Bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti i profesor na katedri za Metodiku Filozofskog fakulteta¹, imenovani Rješenjem Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i mlade Kantona Sarajevo (broj 11-05-38-27933-26/15), dobilo je zadatak da utvrdi prijedlog izmjena i dopuna nastavnog programa.

Članovi Komisije odlučili su da ne mijenjaju sadržaj NPP-a, već da prepuste svakom nastavniku pojedinačno da iz važećeg dokumenta sami biraju 70-75 % sadržaja koji će planirati u svojim godišnjim planovima. Tako će nastavnici u izradi godišnjih planova rada samostalno reducirati sadržaje, ostaviti više prostora za ponavljanja gradiva, kompletnu analizu izabranih književnih djela, povećati broj časova na kojima se radi lektira, insistirati na razumijevanju i prepoznavanju gramatičkih i pravopisnih principa bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika, raditi duže s đacima na njihovim pismenim izražavanjima.

Polazeći od Analize Nastavnog plana i programa za devetogodišnje obrazovanje Kantona Sarajevo (MONKS, 2011.), Zajedničke jezgre NPP-a definisane na ishodima učenja za maternji jezika (APOS0, 2013.) i Kurikuluma za maternji jezik u osnovnim školama Kantona Sarajevo (radna verzija, MONKS, 2014.) Aktiv nastavnika bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti predlaže da nastavnici prilagode nastavu potrebama učenika imajući u vidu definirane ishode učenja. U dosadašnjoj praksi, a i u samom NPP-u, oblasti predmeta Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost su: književnost, jezik, pravopis, kultura izražavanja i medijska kultura. Zajedničko jezgrom (APOS0, 2013.) redefinisane su oblasti i pažnja je usmjerena na to kako učenici čitaju i razumijevaju pročitano, kako se pismeno izražavaju, kako govore te kako poznaju i razumijevaju medije. Vodeći se time, za osnovnu školu kreirano je 40 ishoda podijeljenih u te četiri oblasti koji bi trebali pomoći predmetnim nastavnicima u odabiru iz ponuđenog sadržaja NPP-a.

To su sljedeći ishodi:

Čitanje:

Učenik na kraju devetog razreda:

1. Čita tečno i sa razumijevanjem tekstove različitih vrsta i složenosti na oba pisma (ćirilica i latinica),
2. U stanju je samostalno odabrati i preporučiti tekst; obrazložiti svoj izbor (gradi svoj čitalački ukus i interesovanja),
3. Razumije da je jezik struktura i poznaje osnovne zakonitosti po kojima je uređena,
4. Pronalazi, odabire, povezuje i procjenjuje kvalitet i pouzdanost informacija dobijenih iz različitih izvora,

¹ Namir Ibrahimović, Alma Jakubović, Damir Šabotić, Velida Tinjak, Dženita Hrnjičić i prof. dr. Muhidin Džanko

5. Usvaja nove riječi i izraze i primjenjuje ih u govoru i pisanju, služi se rječnicima i enciklopedijama
6. Razlikuje vrste tekstova (administrativno/pravni, novinarski, naučni, didaktički, književni...) i analizom ustanovljava svrhu i namjenu teksta (kako su i zašto napisani,)
7. Pokazuje dobro razumijevanje pročitano; sumira, pojašnjava značenje pozivajući se na tekst, argumentira stav o pročitano,
8. Povezuje napisano sa svojim iskustvom, vremenom i okruženjem u kojem živi,
9. Prepoznaje stereotipe i predrasude u tekstu, i načine na koje autor teksta nastoji uticati na nečije stanovište; razvija empatiju i uočava moralne vrijednosti tekstova i sadržaja.

Pisanje:

Učenik na kraju devetog razreda:

1. Razumije ulogu i mogućnosti pisma u jezičkoj komunikaciji,
2. Koristi oba pisma u pisanju (i ćirilicu i latinicu),
3. Vlada gramatičkim i pravopisnim pravilima jezika i primjenjuje ih u pisanju,
4. Prikuplja, procjenjuje i organizuje ideje i informacije od važnosti za tekst koji piše,
5. Piše tako da formu i stil prilagođava namjeni pisanja i publici kojoj se obraća,
6. Struktuiru tekst poštujući osobnosti odabrane forme,
7. Tekst samostalno revidira, doraduje, uređuje i rediguje,
8. U tekstu iskazuje i dobro argumentira sopstveno stanovište, uzimajući u obzir i druga stanovišta, pravilno upućujući na izvore, ne služeći se plagiranjem,
9. Vlada programima za obradu teksta i prezentacije sadržaja,
10. U različitim formama predstavlja rezultate svog osobnog ili timskog rada i stvaralaštva (eseji, grafičko-vizuelne prezentacije, performansi, književni i dramski nastupi, filmske projekcije, školska web-stranica, školski list...).

Govor i slušanje:

Učenik na kraju devetog razreda:

1. Uspješno učestvuje u svakodnevnoj govornoj komunikaciji,
2. Razlikuje i primjereno govornoj situaciji koristi jezičku i nejezičku komunikaciju,
3. Razumije poziciju govornika i slušaoca (kao govornik vodi računa o razumljivosti i jasnoći iskaza, drži se teme, koristi se neverbalnom komunikacijom da prenese informaciju slušaocima: kao slušalac poštuje govornika, ne upada u riječ, postavlja pitanja i traži pojašnjenja, sumira),
4. Posjeduje preduslove važne za kvalitete iskaza; poznaje jezik, upućen je u temu, vlada retoričkim vještinama (pauza, intonacija, ponavljanje, naglašavanje...),

5. Prilagođava iskaz namjeri, kontekstu i publici kojoj se obraća, razlikuje različite razloge govorenja: pružanje ili traženje informacija, uvjeravanje sagovornika, izražavanje emocionalnih stanja, logičko izvođenje, rasprava, debata, prezentacija i dr.,
6. Uspješno javno govori i nastupa u školskim tijelima i na drugim javnim skupovima.

Mediji

Učenik na kraju devetog razreda:

1. Razumije specifičnosti različitih medija: televizije, filma, radija, interneta, pozorišta², kompjuterskih igara, stripa,
2. Poznae osnovne faze proizvodnje medijskih sadržaja; poznae neophodne tehničke predušlove za njihov nastanak i ko je sve odgovoran za konačni rezultat,
3. Odabire i prati medijske sadržaje prilagođene svom uzrastu i interesima; u stanju je obrazložiti svoj izbor i ocijeniti kvalitet izabranog sadržaja,
4. Poznae etičke principe povezane sa korištenjem medija, te načine i alate da medije koristi na siguran način,
5. Samostalno proizvodi različite medijske forme. U kreativnom radu primjenjuje stečena znanja i vještine vezane za maternji jezik i specifičnosti medija.

Napomena: nije nužno da nastavnici radikalno mijenjaju dosadašnju nastavnu praksu, već da smanje kvantitativno nastavne jedinice iz važećeg NPP-a, a povećaju kvalitetu odabranih sadržaja, dajući više prostora učenicima da poboljšaju vlastite rezultate. U samom NPP-u, za svaki razred, vidljivi su obrazovno-odgojni ciljevi kao i minimalna i maksimalna postignuća, odnosno minimalni i maksimalni ishodi učenja (terminologija nije ujednačena iako se radi o NPP za Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost). Treba imati na umu navedene ciljeve i postignuća/ishode, no preporuka je da se oni usklade sa navedenim ishodima za kraj osnovnog obrazovanja.

² Pozorište ne spada u medije, ali je u dosadašnjoj obrazovnoj praksi neizostavni dio medijske kulture. Da ne bi učenici bili uskraćeni za pozorišne sadržaje na časovima Bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti, pozorište je i u ishodima svrstano u oblast medija.

VI razred
Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost
 (5 časova sedmično, 175 časova godišnje)

KNJIŽEVNOST

KNJIŽEVNI TEKSTOVI	KNJIŽEVNO- TEORIJSKI POJMOVI	ODGOJNO- OBRAZOVNI CILJEVI	ISHODI UČENJA	
			MINIMALNI	OPTIMALNI
<ul style="list-style-type: none"> - Narodna lirski pjesma iz BiH (po izboru) - Narodna epska pjesma iz BiH (po izboru) - Usmena narodna proza: bajka, basna, kratka priča - S. S. Kranjčević: Lijep si, bijeli svijete - J. Dučić: Selo - A. B. Šimić: Ah, evo opet - M. Bećirbašić: Harfa - D. Trifunović: Čisti zrak - I. Kajan: Žuta ptica - Z. Hasić: Praviš se važan - Š. Pandžo: List na putu - S. Kulenović: Gromovo đule - B. Prosenjak: Otac - S. Ćorović: U noći - I. Sekulić: Bura (odlomak) - P. Kočić: Jablan - I. V. Rorić: Pjesma - Š. Ešić: Cvjetko - I. Samokovlija: Dječak Aron - H. K. Andersen: Slavuj - I. Singer: Ole i Trufa - N. Ibršimović: Sijelo mudraca - J. Swift: Gulliverova putovanja (odlomak) - H. Sjenkjević: Kroz pustinju i prašumu (odlomak) - R. Pavlović: Jarac u pozorištu - G. Vitez: Plava boja snijega (igrokaz) 	<p>Usmena književnost: Stalni epiteti Epski deseterac Epska i lirski pjesma u usmenoj književnosti Fantastični elementi u bajci; likovi i motivi u bajci Basna – likovi u basni, preneseni smisao basne, pouka basne Umjetnička književnost: Lirska poezija: čulni elementi pjesničke slike, motiv kao najmanja tematska jedinica lirske pjesme, vrste stiha, rima ili srok, ritam, osnovni pojmovi o stilskim figurama (izražajnim sredstvima): epitet, personifikacija, poređenje, onomatopeja, inverzija, Vrste lirske poezije: ljubavna, deskriptivna, domovinska (patriotska, zavičajno-rodoljubiva) Umjetnička proza: fabula, kompozicija, tematsko-idejna osnova, likovi, karakterizacija likova, načini pripovijedanja Vrste umjetničke proze: novela, crtica, pripovijetka,</p>	<p>Uočiti obilježja epske i lirske narodne pjesme Uočiti stalne epitete i deseterac kao obilježja usmenog stvaralaštva Razlikovati epsku od lirske pjesme na temelju preke događaja i doživljaja Upoznati usmenu književnu baštinu Razvijati svijest o opstojnosti naroda i nacionalnih i kulturnih vrednota (domoljublje, junaštvo, hrabrost, vjernost, običaji, tradicija) koje utjelovljuju junaci opjevani u usmenim epskim pjesmama Uočiti opkoračenja, glavna obilježja ritma pjesme Prepoznati obilježja domoljubne, opisne, šaljive pjesme Prepoznati stilski sredstva na tekstu i razumjeti preneseno značenje Prepoznati dijelove fabule i njihovu logičku povezanost, pokretače, sredstva zaustavljanja Prepoznati i karakterizirati moralne vrijednosti likova (hrabar, plemenit, kukavica...)</p>	<p>Uočavanje lirske slike, motiva i stalnih izražajnih sredstava u narodnoj književnosti Razlikovanje usmenih lirske i epske vrste Uočavanje likova i motiva u bajci Samostalnost u analizi basne, njenog prenesenog smisla i pouke Prepoznavanje osnovnih osjećanja izraženih u pjesmi Otkrivanje lirske slike, motiva, poente pjesme i stilsko-izražajnih sredstava u poeziji Prepoznavanje epiteta, poređenja, personifikacije, onomatopeje Razlikovanje pripovijetke, romana i igrokaza prema najizraženijim obilježjima Prepričavanje fabule - ukratko (najvažniji događaj i lik, osnovna obilježja lika)</p>	<p>Zapažanje tematike, likova, osnovnih stilskih obilježja i osobitosti stiha u našoj narodnoj epici Mogućnost uočavanja historijske podloge fabule narodne epike Uočavanje vrijednosti poruka: pobjeda pravde kao osnovna misao Određivanje lirske slike, motiva, poente pjesme Izražajno čitanje i recitiranje pjesme, savladavanje tehnike pisanja vlastitog lirskeog teksta Određivanje teme, poruke na osnovi razumijevanja teksta, osuđivanje negativnih postupaka likova, povezivanje sadržaja s konkretnim pojavama iz života, pravilno iznošenje slijeda događaja, uz pridržavanje uzročno-posljedičnih odnosa Objašnjavanje razlike između priče, romana i igrokaza na osnovu glavnih značajki književne vrste</p>

SPISAK KNJIŽEVNIH DJELA ZA DOMAĆU LEKTIRU:

1. S. Pilić: Mrvice iz dnevnog boravka
2. B. Čopić: Orlovi rano lete
3. K. Mahmutefendić: Roman o novčiću
4. Z. Balog: Nevidljiva Iva
5. M. Antić: Plavi čuperak
6. A. Isaković: Lijeve priče
7. Ž. Ivanković: Zvezdangrad
8. Dž. Latić: Srebrena česma
9. V. Milošević: Djeca su vojska najjača (izbor)
10. K. Neslinger: Konrad, dijete iz limenke
11. D. Defo: Robinzon Kruso
12. M. Tven: Doživljaji Haklberi Fina

U toku jedne školske godine treba obraditi 8/9 lektirskih djela, po izboru samih nastavnika od ponuđenih djela, s time da se za svaku novu školsku godinu izbor dijela može mijenjati.

RJEČNIK, GRAMATIKA, PRAVOGOVOR I PRAVOPIS

PROGRAMSKI ZAHTRAJEVI	ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	OPTIMALNI
<p>Glasovi: samoglasnici i suglasnici Slog – dužina sloga Uočavanje naglašenih i nenaglašenih riječi Naglašeni slog u riječi Naglasnice i nenaglasnice Riječ (značenje, oblik i funkcija) Pisana i usmena riječ Samostalne riječi (riječi koje imaju samostalno, vlastito značenje) Nesamostalne riječi (riječi koje nemaju samostalno značenje) Jednoznačnost i višeznačnost riječi (riječi u osnovnom i prenesenom značenju) Onomatopjejske riječi Vrste riječi: Promjenjive i nepromjenjive riječi Promjenjive riječi: Glagoli Pomoćni glagoli <i>biti</i> i <i>htjeti</i> Imenice: Deklinacija imenica Nazivi i značenja padeža Glasovne promjene u deklinaciji imenica Pridjevi: Određeni i neodređeni oblik pridjeva Deklinacija pridjeva Zamjenice:</p>	<p>Razlikovanje osnovnog i prenesenog značenja poznatih riječi Zapažanje, imenovanje i razlikovanje promjenjivih i nepromjenjivih riječi Prepoznavanje oblika pomoćnih glagola <i>biti</i> i <i>htjeti</i> Prepoznavanje nepromjenjivih riječi Razumijevanje osnovne uloge padeža u jeziku Prepoznavanje padeža u rečenici u njihovim osnovnim značenjskim ulogama Ovladavanje upotrebom padeža uz pojedine prijedloge u skladu s normom Razvijanje jezične sposobnosti i komunikacijskih vještina Prepoznavanje određenog oblika pridjeva u nominativu Prepoznavanje padeža pridjevnih oblika pomoću proširenog padežnog pitanja i imenice s kojom se pridjev slaže. Uočavanje naglašenih i nenaglašenih oblika ličnih zamjenica Upotreba i pisanje lične zamjenice za svako lice (povratne zamjenice) <i>sebe, se</i> Upotreba i pisanje prisvojne zamjenice za svako lice <i>svoj</i></p>	<p>Mogućnost primjene višeznačne riječi u jezičnim djelatnostima (slušanju, čitanju, govoru, razgovoru i pisanju) Razlikovanje promjenjive od nepromjenjive riječi Pravilna upotreba prijedloga s (a), k (a) i priloga gdje, kamo, kuda; Pravilna upotreba veznika, uzvika i riječi u govorenju i pisanju Prepoznavanje pomoćnih glagola u govorenju i pisanju. Upotreba proširenih padežnih pitanja u određivanju padeža Prepoznavanje padeža u njihovim osnovnim značenjskim ulogama Prepoznavanje oblika s provedenim glasovnim promjenama Pravilna upotreba neodređenih oblika pridjeva Upotreba neodređenih i određenih pridjeva s padežnim nastavcima Prepoznavanje svih vrsta zamjenica Uočavanje naglašenih i nenaglašenih oblika povratne zamjenice Dekliniranje ličnih zamjenica Prepoznavanje glavnih i rednih brojeva u rečenici</p>	<p>Razvijen interes za otkrivanje snage, dubine i ljepote riječi Razumijevanje osnovne uloge promjenjivih i nepromjenjivih riječi Uočavanje osnove i nastavka u promjenjivoj riječi Uočavanje i prepoznavanje veza: prilog ili pridjev prilog ili privedlog (Lijepo dijete lijepo piše). Prepoznavanje pomoćnih glagola u rečenici. Prepoznavanje padeža u rečenici Pravilna upotreba padežnih oblika u govoru, pismu (oblici s provedenim glasovnim promjenama) Prepoznavanje jednake oblika riječi u različitim padežima Uočavanje duge i kratke množine u nominativu Uočavanje imenica koje imaju samo množinu / jedninu Samostalno pronalaženje primjera određenih i neodređenih oblika pridjeva u rečenici Uočavanje jednakog glasovnog sastava različitih padeža</p>

<p>Upitne, odnosne, opće, prisvojne, pokazne Deklinacija ličnih zamjenica Brojevi: Glavni i redni brojevi Deklinacija brojeva Nepromjenjive riječi: Prilozi (mjesta, vremena, načina) Prijedlozi Veznici Uzvici Riječice Rečenica: Predikat – glagolski i imenski Subjekt – više subjekata, neizrečeni subjekt Priloške odredbe u rečenici (mjesto, vrijeme, način) Rečenica s izrečenim i neizrečenim subjektom, rečenica s više subjekata, rečenica bez subjekta, krnja rečenica Pravogovor i pravopis: Veliko slovo u jednočlanim i višečlanim nazivima planeta, kontinenta, okeana, država, naroda i naseljenih mjesta Pisanje i izgovor superlativa pridjeva Veliko slovo u pridjevima izvedenim od vlastitih imena Izgovor i pisanje riječi u kojima su provedene glasovne promjene Izgovor i pisanje riječi s glasovima ije, je (deminutivi i komparativ pridjeva) Izgovor i pisanje glasova <i>č</i> i <i>ć</i> u deklinaciji imenica i komparaciji pridjeva Rečenični i pravopisni znakovi: trotačka, crtica, zagrada</p>	<p>Uočavanje različitih oblika glavnih i rednih brojeva u rečenici Prepoznavanje glagolskog predikata kao glavnog dijela rečenice Prepoznavanje imenskog predikata Uočavanje priloških odredbi u rečenici Prepoznavanje rečenica s više subjekata i proširene rečenice s više istovrsnih dijelova Prepoznavanje rečenice s neizrečenim subjektom Osvijestiti potrebu usvajanja pravopisne norme radi upotrebe u svakodnevnom pisanju i čitanju Primjenjivati pravopisnu normu u drugim nastavnim predmetima</p>	<p>Određivanje glagolskog predikata, izrečenog subjekta i priloških odredbi Primjena naučenih pravila Razumijevanje primjene rečeničnih i pravopisnih znakova</p>	<p>Pravilna upotreba prisvojnih i pokaznih zamjenica u svim oblicima Dekliniranje prisvojnih i pokaznih zamjenica. Pisanje brojeva u skladu s pravopisom Pravilna deklinacija brojeva Određivanje imenskog predikata Uočavanje lica, vršioća radnje, u rečenicama s neizrečenim subjektom Razlikovanje besubjektne i neoglagoljene rečenice Služenje pravopisom (snalaženje u pravopisnom rječniku) u skladu s uzrastom djeteta Prepoznavanje trotačke i zagrade u tekstu kao rečeničnih znakova, a crtice kao pravopisnog znaka</p>
--	---	--	--

KULTURA IZRAŽAVANJA

PROGRAMSKI ZAHTJEVI	PROGRAMSKI SADRŽAJI	ODGOJNO- OBRAZOVNI CILJEVI	OČEKIVANA POSTIGNUĆA	
			MINIMALNA	OPTIMALNA
<p>Prepričavanje Razgovor Recitacija Čitanje i slušanje Pričanje kao pripovjedačka (narativna) vrsta izražavanja u nastavi ili doživljaju Pričanje stvarnog događaja (hronološko i retrospektivno) Pričanje izmišljenog događaja ili doživljaja (hronološko i retrospektivno) Pričanje prema zadanoj slici ili muzici Opisivanje prema predmetu, biću ili pojavi kao osnovici opisa: opis osobe</p>	<p>Stvaralačko prepričavanje, prepričavanje sažimanjem fabule Privatni i službeni razgovor Izražajno čitanje književnog teksta; govorne vrednote izražajnog čitanja, jačina, boja glasa, dikcija, pauze, logička, gramatička i stilistička interpunkcija u kontekstu izražajnog čitanja Ostale vrste čitanja u nastavi: naglas, u sebi, usmjereno, s bilješkama, čitalačke tehnike i stilovi (vježbe čitanja na odabranim tekstovima književnim, naučnim, administrativnim, publicističkim i dr.)</p>	<p>Prepričati tekst poštujući hronološki slijed, jasno i logično povezivanje rečenica izdvajajući važnije dijelove, izraziti vlastiti komentar Poznavati osnovna pravila službenoga razgovora, uočavati razliku između službene i privatne komunikacije; poznavati način oslovljavanja, izraze učtivosti Prepoznati i izražajno čitati istaknute dijelove teksta Čitati tekst s razumijevanjem; slušati druge učenike i učitelja i zapažati obilježja dobrog čitanja</p>	<p>Prepoznaje i prepričava najvažniji dio teksta Zna osnovna obilježja službenoga razgovora Tečno i jasno govorenje stihova Pravilno i umjereno brzo čita tekst, razumje pročitano i slušano Pravilna primjena naracije u vježbama usmenog i pismenog izražavanja Pravilna primjena deskripcije u vježbama usmenoga i pismenog izražavanja Savladavanje osnovnih pravopisnih pravila Stvaranje vještina i navika u pravilnom pisanju informativnih oblika usmenoga i pismenog izražavanja</p>	<p>Prepričava cijeli tekst prema hronologiji događaja, komentira postupke i ponašanje likova, smisljeno povezuje rečenice, sažima fabulu navodeći najvažnije dijelove Navodi primjere službenoga razgovora u različitim situacijama, poznaje različite učtive izraze i primjenjuje ih u razgovoru Oživljeno i s razumijevanjem izražajno govori stihove, koristeći različite govorne vrednote Izražajno čita tekst, razumije ga, naglašava važne dijelove i govorno obilježava pojedine sadržaje (intonacija, tempo, rečenični naglasak)</p>

<p>(portret); opis kraja (pejzaž); opis zatvorenog prostora (interijer); opis otvorenog prostora (eksterijer); opis bića ili grupe bića unutar prostora ili pojave. Pisanje diktata (s obzirom na pravopisne pojave obrađene u 5. i 6. razredu: kontrolni diktat, diktat s predusretanjem grešaka, slobodni diktat) Pisanje pisama, telegrama, mobitelske poruke, jezik bloga, messenger servisi, uputnice, priznanice Pisanje školskih pismenih zadaća (dvije u toku školske godine)</p>				<p>Pisanje vlastitih tekstova i pravilna primjena narativnih tehnika Pisanje vlastitih deskriptivnih tekstova i primjena pravilnih opisivačkih postupaka. Pravilno pisanje diktiranih tekstova i uočavanje odgovarajućih pravila ili poteškoća u pisanju Pravilno pisanje pisma, mobitelske poruke, uputnice, priznanice</p>
--	--	--	--	--

MEDIJSKA KULTURA

POJMOVI	ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI	OČEKIVANA POSTIGNUĆA	
		MINIMALNA	MAKSIMALNA
<p>Osnovne vrste medija: štampani, elektronski Novine, časopisi, strip, radio, televizija, internet (postanak i razvoj) Film (postanak, historijat, filmski rodovi i vrste) Teatar (pozorište/ kazalište) kao književno – scenska umjetnost: scena, kulisa, pozorišni/kazališni prostor Osnovne vrste radijskih i televizijskih emisija, zabavne, sportske) Uloga školske biblioteke u nastavi maternjeg jezika i književnosti Principi katalogizacije knjiga (s posebnim osvrtom na internet) Nastavni čas lektire u školskoj biblioteci</p>	<p>Razlikovati vrste medija, upoznati najvažnije osobitosti filmskih vrsta, televizijskih i radijskih emisija Upoznati se s najznačajnijim dnevnim i periodičnim novinama/ časopisima Poznavati karakteristike stripa</p>	<p>Poznaje najvažnija obilježja pojedinih vrsta medija na razlikovnom nivou Navodi različite vrste časopisa, filmova, pozorišnih/kazališnih izvedbi, radijskih i televizijskih emisija</p>	<p>Poznaje osnovne karakteristike filmskih vrsta na primjerima, komentira filmska izražajna sredstva, zna osnovne historijske podatke o počecima filmske umjetnosti Određuje vrste poznatih televizijskih emisija Razlikuje strip kao dio medijske kulture i kao jednostavni prozni tekst, samostalno piše strip Samostalno vrši dramatizaciju tekstova</p>

RAZVOJ STANDARDNOG (KNJIŽEVNOG) JEZIKA

- Bosanski, hrvatski, srpski jezik u porodici srodnih jezika
- Historija Južnih Slavena i jezici južnoslavenskih naroda
- Počeci slavenske pismenosti i staroslavenski jezik
- Pisma u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku - historijski presjek: glagoljica, ćirilica (bosančica), arabica, latinica
- Spomenici pismenosti u bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku (Humačka ploča, Povelja Kulina bana, natpisi na stećcima, prvi rječnici i gramatike); prve štamparije, prva štampana djela, narodni govori

(Ishodi učenja u gramatici, pravogovoru, pravopisu i razvoju standardnoga jezika: voditi računa o spiralnom razvoju nastavnoga programa, od 6. do 9. razreda osnovne škole; navedene programske jedinice uskladiti s mogućnostima djece te ih postupno uvoditi u osnovne gramatičke pojmove i kategorije).

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Nastavni program za predmet Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost u šestom razredu devetogodišnje osnovne škole strukturiran je od slijedećih nastavnih područja:

1. Književnost (interpretacija književnih tekstova, čitanačkih i lektirskih);
2. Jezik (gramatika, pravopis, pravogovor, rječnik, razvoj standardnog jezika);
3. Kultura izražavanja (oblici izražavanja u nastavi i vježbe usmenog i pismenog izražavanja, te dvije školske pismene zadaće);
4. Film (historijat i osnove filmske umjetnosti);

5. Scenske umjetnosti (dramski igrokazi, poetske recitacije i dramatizacije tekstova);
6. Medijska kultura (strip, periodika, radio, televizija, internet, biblioteka).

Prijedlog Nastavnog programa uključuje jezičke, umjetničke, stvaralačke i medijske sadržaje zasnovane na međusobnom prožimanju (korelativnost i integrativnost) nastavnih područja i nastavnih disciplina i predmeta (interdisciplinarnost i povezanost sa drugim nastavnim predmetima: historijom, likovnom kulturom, muzičkom kulturom i dr.)

Također, nastavni program se zasniva na:

- a) izboru umjetničkih i sadržaja na principima primjerenosti, reprezentativnosti, egzemplarnosti, odgojnosti i tekstualne adekvatnosti
- b) rasporedu, odnosno organizaciji nastavnih sadržaja po principima kontinuiteta i vertikalno-spiralnog slijeda, kao i principima integracije i korelacije.

Osnovni ciljevi, zadaci, složenost i svrha nastave po pojedinim nastavnim područjima trebaju biti zasnovani na usvajanju osnovnih pojmova iz gramatike, teorije i interpretacije književnosti, vježbi usmenog i pismenog izražavanja, stvaranja vlastitih tekstova (pismenih sastava), te ovladavanje osnovnim elementima i tehnikama iz filmske i scenskih umjetnosti, te medijske kulture.

Prilikom izrade Nastavnoga programa iz književnosti vodilo se računa o estetskim, etičkim i nacionalnim kriterijima u izboru književnih djela i pisaca, što je uzrokovalo relativno veći broj obaveznih tekstova za čitanku. Zato je važno naglasiti da sami nastavnici prilikom izrade globalnih i operativnih nastavnih planova i programa trebaju izvršiti selekciju obaveznih književnih tekstova, u skladu s planiranim brojem nastavnih časova, ali svi tekstovi moraju biti zastupljeni u čitankama. Prilikom selekcije treba voditi računa o reprezentativnosti odabranih tekstova, tako da osposobimo djecu za samostalan pristup interpretaciji umjetničkog djela (potrebno je uključiti djela koja predstavljaju različite književne rodove i vrste).

VII razred
Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost
 (4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

KNJIŽEVNOST

Književni tekstovi	Književno-teorijski pojmovi	Odgovno-obrazovni ciljevi i zadaci	Minimalna postignuća	Maksimalna postignuća
<p>1. D. Cesarić, Vočka poslije kiše</p> <p>2. T. Ujević, Dažd</p> <p>3. N. Šop, Bakine naočari</p> <p>4. M. Krleža, Čovjek je lava</p> <p>5. M. Dizdār, Zapis o zemlji</p> <p>6. E. Kišević, Lampa na prozoru</p> <p>7. H. Humo, Akvarel</p> <p>8. S. Jesenjin, Pjesma o kuji</p> <p>9. V. Ilić, U poznu jesen</p> <p>10. D. Trifunović, Nešto važno da ti kažem</p> <p>11. Nerkesi, Pjesma o peru</p> <p>12. M. Antić, Poslije djetinjstva</p> <p>13. V. Novak, Iz velegradskog podzemlja(odlomak)</p> <p>14. Z. Dizdarević, Naza vezilja</p> <p>15. Č. Sijarić, Hrt (odlomak)</p> <p>16. S. Ćorović, Ibrahimbegov čošak</p> <p>17. A. P. Čehov, Vanjka</p> <p>18. K. Bruckner, Sadako hoće živjeti</p> <p>19. R. Pavlović, Čistač obuće</p> <p>20. Z. Grey, Komanči (odlomak iz pustolovnog romana Grmljavina stada)</p> <p>21. A. Egziperi, Mali princ (odlomak)</p> <p>22. M. M. Beškija, Sarajevski ljetopis(odlomak)</p> <p>23. N. Ćukovski, James Cook (odlomak)</p> <p>24. I. Sekulić, Oslo pod snijegom (odlomak)</p> <p>25. Dnevnik Ane Frank (odlomak)</p> <p>26. P. Kočić, Jazavac pred sudom(odlomak)</p> <p>27. F. Šehović, Putovanje kapetana Porporelosa (odlomak)</p> <p>Hasanaginica (narodna balada)</p> <p>Narodna romansa (po izboru)</p> <p>Narodna lirska pjesma (sevdalinka) po izboru</p>	<p>Lirika</p> <p><i>Ritam</i> -intonacija, stanka, opkoraćenje-stanka u opkoraćenju, naglašavanje riječi i ritam</p> <p><i>Stilska sredstva</i>-metafora, inverzija, kontrast.</p> <p><i>Vrste</i> - pejzažna, šaljiva, deskriptivna i domoljubna pjesma</p> <p>Epika</p> <p><i>Fabula</i>-pokretači fabule, zaustavljanje fabule</p> <p><i>Lik</i>-psihološko-etička karakterizacija, <i>Portret</i>-vanjski i unutarnji, forme pripovijedanja</p> <p>Pozicija pripovjedača u priči</p> <p>Pustolovni i povijesni romani</p> <p>Fantastična pripovijest</p> <p>Granične književne vrste: ljetopis, putopis, dnevnik</p> <p>Drama</p> <p>Satirična komedija</p> <p>Dramski igrokaz</p> <p>Usmena književnost</p> <p>Termini balada i romansa</p> <p>Epsko-lirske karakteristike</p>	<p>Prepoznaje metaforu, inverziju, kontrast i njihovu ulogu u književnom tekstu, razumije preneseno značenje.</p> <p>Prepoznaje osnovna obilježja opisne, domoljubne i šaljive pjesme.</p> <p>Prepoznaje pokretače fabule i sredstva zaustavljanja.</p> <p>Može okarakterizirati lik.</p> <p>Uočava glavne značajke povijesnoga i pustolovnog romana</p> <p>Uočava različite pozicije pripovjedača i forme pripovijedanja</p> <p>Uočava razliku između ljetopisa, putopisa i dnevnika</p> <p>Uočava glavne osobine drame: dijalog, likovi</p> <p>Uočava glavne karakteristike lirske i epsko-lirske poezije</p>	<p>Otkriva stilsko-izražajna sredstva u književnom tekstu.</p> <p>Prepoznaje osnovno osjećanje u lirskoj pjesmi.</p> <p>Otkriva glavne kompozicijske dijelove književnog teksta.</p> <p>Prepoznaje glavne značajke povijesnoga i pustolovnog romana</p> <p>Prepoznaje fabulativnu i tematsko – idejnu okosnicu djela</p> <p>Razlikuje književne i ekstraknjiževne elemente</p> <p>Uočava razliku između drame i drugih književnih vrsta</p> <p>Prepoznaje usmene književne vrste</p>	<p>Određuje i razumije stilska sredstva, upotrebljava ih u vlastitom tekstu.</p> <p>Određuje pokretače radnje, sredstva zaustavljanja radnje.</p> <p>Povezuje ritam i osjećanje u pjesmi.</p> <p>Razumije, zapaža i povezuje sa savremenom stvarnošću</p> <p>psihološko-etičke karakteristike lika</p> <p>Uočava glavne karakteristike fantastične književnosti</p> <p>Uočava glavne karakteristike ljetopisa, putopisa i dnevnika</p> <p>Uočava glavne karakteristike usmene književnosti</p>

JEZIK

Programski zahtjevi	Odgojno–obrazovni ciljevi	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
<p>Naglašene i nenaglašene riječi (naglasne cjeline)</p> <p>Riječi za imenovanje pripadnosti mjestu, kraju, zemlji narodu</p> <p>Osnovno i preneseno značenje riječi</p> <p>Čestice ili riječice (proširivanje znanja o ovoj vrsti riječi)</p> <p>GLAGOLI</p> <p>Glagolski oblik/osoba i broj</p> <p>Glagoli po predmetu radnje</p> <p>Glagoli po vidu</p> <p>Infinitiv (infinitivna osnova i završeci)</p> <p>Glagolski pridjevi i glagolska imenica</p> <p>Prezent. sprezanje/konjugacija. prezent pomoćnih glagola</p> <p>Perfekt</p> <p>Izricanje prošlosti</p> <p>aoristom, imperfektom i pluskvamperfektom</p> <p>Izricanje budućnosti</p> <p>futurum</p> <p>Izricanje zapovijedi i molbe imperativom</p> <p>Kondicional I i II</p> <p>Glagolski prilozi</p> <p>REČENICA</p> <p>Jednostavna proširena rečenica</p> <p>Predikat – imenski i glagolski</p> <p>Priložne oznake u rečenici (uzrok, količina, društvo)</p> <p>Objekt (izravni i neizravni)</p> <p>Atribut: pridjevni atribut i imenički atribut</p> <p>Apozicija (pojam)</p> <p>Složena rečenica (pojam složene rečenice)</p>	<p>Uočavati nenaglašene riječi i pravilno ih čitati u izgovornim cjelinama</p> <p>Razlikovanje osnovnog značenja od prenesenog (dopunskog, proširenog) značenja riječi</p> <p>Uočiti da česticama možemo preoblikovati rečenično ustrojstvo</p> <p>Prepoznavati glagolski oblik/osobu i broj u rečenici</p> <p>Razlikovati prijelazne, neprijelazne i povratne glagole</p> <p>Razlikovati svršene i nesvršene glagole</p> <p>Prepoznati infinitiv i njegove završetke</p> <p>Prepoznati i tvoriti glagolske pridjeve</p> <p>Prikladno upotrebljavati prezent u govorenju i pisanju</p> <p>Usvojiti prezent pomoćnih glagola</p> <p>Prepoznati perfekt i razumjeti njegovo osnovno značenje</p> <p>Vladati oblicima perfekta pomoćnih glagola</p> <p>Prepoznavanje aorista i imperfekta kao jednostavnih oblika</p> <p>Prepoznavanje pluskvamperfekta kao složenog oblika</p> <p>Prepoznati, razlikovati, pravilno pisati i izgovarati futur prvi i drugi te razumijevati njihova značenja i tvorbe</p> <p>Prepoznati imperativ kao glagolski način i razumjeti njegovo značenje i tvorbu</p> <p>Prepoznati i razlikovati kondicional prvi i drugi te njihovu tvorbu</p> <p>Uočiti značenje, tvorbu i službu u rečenici</p> <p>Razlikovati imenski predikat od glagolskog predikata</p> <p>Primjenjivati i uočavati priložnu oznaku uzroka, društva i količine</p> <p>Uočiti i prepoznati objekt u rečenici</p> <p>Razlikovati izravni i neizravni objekt</p> <p>Razlikovati pridjevni i imenički atribut</p> <p>Prepoznati apoziciju</p>	<p>Pravilno pisanje i izgovor nenaglasnica/atoničkih riječi</p> <p>Uočava preneseno značenje riječi na jednostavnim primjerima</p> <p>Prepoznaje osnovne čestice (da, ne, li, za)</p> <p>Razlikovanje glagola po značenju</p> <p>Razlikovanje glagola po predmetu radnje i po vidu</p> <p>Razumije ulogu infinitiva u tvorbi glagolskih oblika</p> <p>Pravilno upotrebljava glagolske pridjeve</p> <p>Prepoznaje prezent i razumije njegovo osnovno značenje</p> <p>Spreže glagole u prezentu prema morfološkim obilježjima (osoba i broj)</p> <p>Prikladno upotrebljava perfekt u govorenju i pisanju</p> <p>Može proizvoditi oblike glagola koji se u aoristu, imperfektu i pluskvamperfektu najčešće upotrebljavaju</p> <p>Usvajanje aorista i imperfekta pomoćnih glagola biti i htjeti</p> <p>Samostalno spreže glagole u futuru I i II</p> <p>Prepoznaje imperativ u rečenici</p> <p>Imperativom izriče zapovijed, molbu i zabranu</p> <p>Pravilno koristi kondicional. u govorenju i pisanju</p> <p>Upotrebljava glagolske priloge u govorenju i pisanju</p> <p>Prepoznaje imenski predikat</p> <p>Uočava priložne oznake</p> <p>Prepoznaje objekt u rečenici, atribut i apoziciju</p> <p>Razlikuje izravni i neizravni objekt</p>	<p>Razlikuje prednaglasnice/predtoničke riječi i zanaglasnice/izatoničke riječi</p> <p>Zamjećuje preneseno značenje iskazano pjesničkom slikom u književnim djelima</p> <p>Uočava da česticama možemo izreći i svoje dojmove (ma, god, doista, naravno, sigurno)</p> <p>Razvrstavanje povratnih glagola na prave povratne, nepravne i uzajamno povratne.</p> <p>Razlikuje i uočava trajne i učestale glagole.</p> <p>Razumije ulogu infinitiva u dopuni glagola</p> <p>Uočava glasovne promjene u glagolskim pridjevima promjena je ispred i u o</p> <p>Razumije pravu i prenesenu sadašnjost</p> <p>Uočava palatalizaciju i jotaciju u prezentu</p> <p>Uočava futurski perfekt</p> <p>Može zamjenjivati aorist, imperfekt i pluskvamperfekt perfektom</p> <p>Uočava glasovne promjene u sprezanju</p> <p>Uočava isti oblik prezenta i aorista u 3. licu jednine kod nekih glagola</p> <p>Uočavanje gnomskog i futurskog aorista</p> <p>Zamjenjuje futur drugi svršenim prezentom</p> <p>Preoblikuje prezent u oba futura</p> <p>Uočava pripovjedni i svevremenski imperativ</p> <p>Razlikuje istobličnice imperativa i prezenta u rečenici</p> <p>Uočava i razumije značenje i tvorbu kondicionala II,</p> <p>Objašnjava službu glagolskih priloga u rečenici</p> <p>Prepoznaje imenski predikat u različitim glagolskim oblicima</p> <p>Uočava da glagoli otvaraju mjesto različitim vrstama objekata</p> <p>Razlikuje pridjevni i imenički atribut</p> <p>Pravilno piše zarez kod apozicije i apozicijskog skupa u poslijeimeničnom položaju</p> <p>Uočava glagolske pridjeve u funkciji atributa</p>

KULTURA USMENOG I PISMENOG IZRAŽAVANJA				
Oblici izražavanja	Programski sadržaj	Odgojno–obrazovni ciljevi i zadaci	ISHODI UČENJA	
			MINIMALNI	MAKSIMALNI
Pričanje	Pričanje događaja ili doživljaja retrospektivnim slijedom izlaganja Pričanje događaja/ doživljaja uz upotrebu opisa (pejzaža ili lika)	Povezivanje događaja po njihovim uzajamnim vezama i odnosima Stvaranje složenije kompozicije sastava Uvođenje retrospektivnih epizoda u pričanje Uočavanje povezanosti opisa s doživljajem i njegov značaj za tok radnje Uočavanje stilske funkcije glagola, imenica i pridjeva	Kompozicija sastava - jednostavna Mogućnost stvaranja redosljeda značajnih trenutaka i uvođenja retrospekcije u priču Opis pejzaža usklađen je s tokom događaja i povezan s doživljajima sudionika	Kompozicija sastava složenija Složenije pripovijedanje i skladno povezivanje niza događaja i doživljaja u cjelinu Mogućnost uporabe/upotrebe retrospektivnih epizoda i shvaćanje njihove funkcije Sastav opširniji Opis pejzaža upotpunjuje pričanje doživljaja, predstavlja njegov prirodni sastavni dio
Deskripcija	Opis portreta	Opis vanjskog i unutarnjeg portreta Prikazivanje osobina, osjećaja i postupaka lika te utjecaj društvene sredine na lik	Razlikuje vanjski od unutarnjeg opisa osobe Samostalno pravi plan za opis U sastavu iznosi podatke o izgledu lika, njegovim postupcima, sklonostima i interesovanjima	Opisuje društvenu sredinu u kojoj lik živi i način na koji ona utječe na njegovo ponašanje i osjećaje Prikazuje detalje koji su važni za doživljaj lika
	Opis dinamičnog zbivanja u prirodi	Uočavanje redosljeda prikazivanja pojedinosti u dinamičnom opisu Mogućnost opisivanja vizualnih i akustičnih pojedinosti Funkcija glagola u opisu	Opisuje zbivanje uz pomoć plana U sastavu upotrebljava glagole kretanja, pojedinosti slijede jedna iza druge u vremenskom tijeku	Izrađen stil i jezik Sažetom, kratkom i izražajnom rečenicom dočarava uzbudljive trenutke Slika zbivanja oko sebe, ali i svoje raspoloženje i misli
Oblici izražavanja	Programski sadržaj	Odgojno–obrazovni ciljevi i zadaci	Očekivana postignuća u usmenom i pismenom izražavanju	
			MINIMALNA	MAKSIMALNA
Čitanje i slušanje	Interpretativno čitanje lirskih, pripovjednih i dramskih tekstova Ostale vrste čitanja: u sebi, usmjereno čitanje	Služiti se govornim vrednotama: rečenični naglasak, rečenična intonacija, boja, visina i jačina glasa	Pravilno čita tekst Umjerena brzina govora i pravilna artikulacija glasova	Govorno obilježava intonaciju rečenice te bojom i jačinom glasa dočarava sadržaje
Pisanje	Pisanje dnevnika Pisanje autobiografije Pisanje diktata: kontrolni diktat, stvaralački diktat, diktat sa sprečavanjem grešaka Pisanje školskih pismenih zadaća: dvije tokom/tokom školske godine	Upoznavanje s načinom vođenja ličnog dnevnika Napisati svoju autobiografiju	Bilježi događaje, misli i osjećaje Iznosi podatke o svom životu: boravak u vrtiću, polazak u školu, kako je dobio ime itd.	Dnevnik pripovjedački uobličeni, zanimljiv način slikanja događaja i osjećaja Autobiografija prožeta humorom

PRAVOGOVOR I PRAVOPIS			
Programski zahtjevi	Odgojno-obrazovni ciljevi	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
<p>Veliko slovo u jednočlanim i višičlanim imenima pokrajina i krajeva, dijelova naselja, trgova i ulica</p> <p>Pisanje etnika</p> <p>Pisanje i izgovor zamjenice sebe (se) uz povratne glagole</p> <p>Pisanje i izgovor aorista glagola biti i niječnice uz glagolske oblike</p> <p>Pisanje infinitiva i glagolskog pridjeva radnog (m. r. jednine)</p> <p>Izgovor i pisanje glagolskih oblika u kojima su provedene glasovne promjene (č, ć, je i ije u gl. oblicima)</p> <p>Izgovor i pisanje prednaglasnica i zanaglasnica (zamjениčkih i glagolskih)</p> <p>Zarez u jednostavnoj i složenoj rečenici (odvajanje apozicije, pisanje vokativa, nabranje rečeničnih dijelova, nabranje rečenica)</p> <p>Pisanje izostavnika (apostrofa) i tačke sa zarezom</p>	<p>Pravilno pisati veliko početno slovo u imenima pokrajina i krajeva te dijelova naselja (gradske četvrti, dijelovi sela, trgovi, ulice, parkovi)</p> <p>Pravilno pisati i govoriti povratne glagole (smijati se, šaliti se ...)</p> <p>Pravilno pisati i govoriti infinitiv ispred zanaglasnice i iza nje</p> <p>Pravilno pisati glagolski pridjev radni u m.r. jednine čija osnova završava na –je (htjeti, smjeti, živjeti, umrijeti, vidjeti)</p> <p>Slušno razlikovati i pravilno pisati i izgovarati riječi u kojima su provedene glasovne promjene</p> <p>Pravilno upotrebljavati prednaglasnice i zanaglasnice u izgovoru i pisanju</p> <p>Prepoznati i pravilno pisati izostavnik/apostrof i tačku sa zarezom</p>	<p>Primjena pravila o upotrebi velikog slova u primjerima koje predviđa Program</p> <p>Primjena gramatičke norme u govoru i pismu</p> <p>Primjena stečenih znanja u govoru i pismu</p> <p>Razlikovanje naglasnica i nenaglasnica (prednaglasnica i zanaglasnica – tipični primjeri)</p> <p>Prepoznaje pravopisne znakove i koristi ih u pisanju</p>	<p>Pisanje naziva naselja i dijelova naselja na stranim jezicima</p> <p>Pravilno izgovara i piše glagolske oblike u svakodnevnom razgovoru</p> <p>Uočavanje glagolskih oblika u kojima su provedene glasovne promjene u jezično i pedagoški primjerenim tekstovima</p> <p>Prepoznavanje i pravilan izgovor naglašenih i nenaglašenih riječi</p> <p>Uočava i obilježava naglasne cjeline</p> <p>Primjena pravopisne norme u tekstovima (zadace, plakati, literarni sastavi)</p>

MEDJSKA KULTURA			
Programski zahtjevi	Odgojno-obrazovni zahtjevi	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
<p>Filmska izražajna sredstva</p> <p>Kadar, plan, ugao snimanja</p> <p>Knjiga – film:</p> <p>Mark Twain: Kraljević i prosjak (igrani film)</p> <p>Henryk Sienkiewicz: Kroz pustinju i prašumu (igrani film)</p> <p>Pozorišna izražajna sredstva: govor, gluma, scenografija, kostimografija</p> <p>Izražajna sredstva stripa: crtež, kvadrat, fabula prikazana kvadratima</p>	<p>Prepoznati izražajna sredstva u filmu, pokreti kamere kao izražajno sredstvo filma (statična kamera, dinamična kamera, vožnja, panorama)</p> <p>Filmska maska, scenografija i kostimografija kao filmska izražajna sredstva</p> <p>Prepoznati pozorišna izražajna sredstva u predstavi: scenografiju, kostimografiju, rasvjetu</p> <p>Prepoznati izražajna sredstva stripa</p> <p>Uočiti sličnosti i razliku između filmskog kadra i kvadrata stripa (plan i ugao gledanja)</p>	<p>Upoznavanje načina stvaranja filma – uočavanje nastanka jednog kadra</p> <p>Povezivanje filma sa stripom, crtanje iz raznih uglova – pravljenje pokretnog stripa</p> <p>Razumije ulogu pozorišna izražajnih sredstava</p> <p>Uočava razliku između glume u pozorištu i glume pred kamerom</p> <p>Razumije priču u stripu i način izražavanja govora stripom</p>	<p>Razumije tehniku stvaranja filma</p> <p>Razvija sposobnost za estetsko i etičko vrednovanje filma</p> <p>Uočava sličnosti i razlike pozorišne i filmske glume, scenografije, maske i kostimografije</p> <p>Razvijena sposobnost etičke i estetske procjene vrijednosti pojedinih stripova</p> <p>Sposobnost primanja poruka stripa (reklamnih, domoljubnih, ekoloških)</p> <p>Razlikuje vrste stripa po temi – povijesni, kriminalistički, pustolovni, naučnofantastični</p>

LEKTIRA

1. Alija H. Dubočanin: Brod na vidiku (izbor pripovjedaka)
2. Šukrija Pandžo: Ruka na kosi (izbor pripovjedaka)
3. Skender Kulenović: Gromovo đule
4. Dragutin Tadijanović: Srebrne svirale (izbor poezije)
5. Dubravko Jelačić Bužimski: Sportski život letećeg Martina
6. Branka Primorac: Maturalac
7. Stevan Raičković: Na kraju grada (izbor poezije i proze)
8. Desanka Maksimović: Strepnja (izbor poezije)
9. Nenad Radanović: Mali Jan (izbor pripovjedaka)
10. Isak Samokovlija: Nosač Samuel i druge pripovijetke
11. Mark Tven: Kraljević i prosjak
12. Oskar Vajld: Sretni princ i druge bajke

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Nastavni program za predmet Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost u VII razredu devetogodišnje osnovne škole strukturiran je od slijedećih nastavnih područja:

1. Jezik (gramatika, pravopis, pravogovor, rječnik, razvoj standardnog jezika).
2. Književnost (interpretacija književnih tekstova, čitanačkih i lektirskih).
3. Kultura izražavanja (oblici izražavanja u nastavi i vježbe usmenog i pismenog izražavanja, te dvije školske pismene zadaće).
4. Film (povijest i osnove filmske umjetnosti).
5. Scenske umjetnosti (dramski igrokazi, poetske recitacije i dramatizacije tekstova).
6. Medijska kultura (strip, periodika, radio, televizija, internet, biblioteka).

Prijedlog Nastavnog programa uključuje jezičke, umjetničke, stvaralačke i medijske sadržaje zasnovane na međusobnom prožimanju (korelativnost i integrativnost) nastavnih područja i nastavnih disciplina i predmeta (interdisciplinarnost i povezanost sa drugim nastavnim predmetima: historijom, likovnom kulturom, muzičkom kulturom i dr.)

Također, prijedlog Nastavnog programa zasniva se na:

- a) izboru umjetničkih i naučnih sadržaja na principima primjerenosti, reprezentativnosti, egzemplarnosti, odgojnosti, tekstualne adekvatnosti itd.
- b) rasporedu, odnosno organizaciji nastavnih sadržaja po principima kontinuiteta i vertikalno-spiralnog slijeda, kao i principima integracije i korelacije.

Osnovni ciljevi, zadaci, složenost i svrha nastave po pojedinim nastavnim područjima trebaju biti zasnovani na usvajanju osnovnih pojmova iz gramatike, teorije i interpretacije književnosti, vježbi usmenog i pismenog izražavanja, stvaranja vlastitih tekstova (pismenih sastavaka), te ovladavanje osnovnim elementima i tehnikama iz filmske i scenskih umjetnosti, te medijske kulture.

Prilikom izrade Nastavnog programa iz književnosti vodilo se računa o estetskim, etičkim i nacionalnim kriterijima u izboru književnih djela i pisaca, što je uzrokovalo relativno veći broj obaveznih tekstova za čitanku. Zato je važno naglasiti da sami nastavnici prilikom izrade globalnih i operativnih nastavnih planova i programa mogu vršiti određenu selekciju obaveznih književnih tekstova, ali svi tekstovi moraju biti zastupljeni u čitankama.

Vrlo je važno naglasiti da ovaj Nastavni program treba biti popraćen adekvatnom udžbeničkom i priručničkom literaturom (čitanka, naš jezik, kultura izražavanja, priručnici za nastavnike, priručnici za učenike (radne sveske), vodič kroz lektiru, videočitanka, medijska čitanka.

VIII razred
Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost
 (4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

PRIJEDLOG PROGRAMA ZA VIII RAZRED DEVETOGODIŠNJEG OBRAZOVANJA				
Književni tekstovi	Književno–teorijski pojmovi	Odgojno–obrazovni zadaci	ISHODI UČENJA	
			MINIMALNI	MAKSIMALNI
<p>Narodna književnost</p> <p>1. Lirska narodna pjesma (Ljubavni rastanak, Nesretna djevojka ili Majka Fatu kroz tri godine više)</p> <p>2. Smrt Omera i Merime, narodna epsko – lirska pjesma Umjetnička poezija</p> <p>3. Dobriša Cesarić: Oblak</p> <p>4. Vesna Parun: Kad sunce umiva oči</p> <p>5. D. Bajezidagić: Gazel o Starom mostu 6. R. M. Rilke: Na uglu</p> <p>7. J. Prevert: Za tebe ljubavi moja</p> <p>8. Sergej Jesenjin: Pismo majci</p> <p>9. D. Sekulić: Majka</p> <p>10. S. Kulenović: Stečak</p> <p>11. A. Sidran: San o Bašeskiji</p> <p>12. A. Matoš: Noturno</p> <p>Prozni tekstovi</p> <p>13. Slavko Kolar: Breza (odlomak)</p> <p>14. J. Kozarac: Moj djed</p> <p>15. Z. Kolaric: Suze kojih se stidim (odlomak)</p> <p>16. Svetozar Ćorović: Špijun (odlomak)</p> <p>17. M. Kovač: Sjećanje na šarenu pticu (odlomak)</p> <p>18. E. Koš: Ujka Filip</p> <p>19. Ivo Andrić: Knjiga</p> <p>20. Meša Selimović: Zlatna ptica (odlomak iz romana Derviš i smrt)</p> <p>21. E. Čolaković: Legenda o Ali-paši (odlomak iz romana)</p> <p>22. A. Nametak: Tuturuza i šeh Meco (odlomak iz romana)</p> <p>23. B. Ćopić: Bašta sljezove boje</p> <p>24. E. Hemingvej: Starac i more (odlomak iz romana)</p> <p>25. S. O'Dell: Otok plavih dupina (odlomak)</p> <p>26. Arthur C. Clarke: Odiseja u svemiru 2001. (odlomak)</p> <p>27. Dž. Selindžer: Lovac u raži (odlomak)</p> <p>28. Isidora Sekulić: Oslo pod snijegom (odlomak iz putopisa Pisma iz Norveške)</p> <p>29. Z. Džumhur: Nekrolog jednoj čaršiji (odlomak iz putopisa)</p> <p>30. Milan Ogrizović: Hasanaginica (odlomak iz drame)</p>	<p>Motivi, slike, muzički/glazbeni elementi stiha, stilska obilježja lirske narodne pjesme</p> <p>Kompozicija, likovi, idejno – tematska svojstva, stilski postupci, jezik</p> <p>Odluke epskog i lirskog Misaona (refleksivna) pjesma</p> <p>Misaoni motivi</p> <p>Forma gazela, pjesništvo na orijentalnim jezicima</p> <p>Ljubavna pjesma</p> <p>Podjela pjesama prema obliku: oda, himna, elegija, idila</p> <p>sonet i haiku pjesma.</p> <p>Rima i njezina uloga u oblikovanju stiha (obgrljena rima)</p> <p>Pjesnička sredstva: alegorija, gradacija, hiperbola</p> <p>Fabula – razvijena u romanu i pripovijetci, sažeta u basni i anegdoti (uočavanje uz interpretaciju teksta)</p> <p>Glavni dijelovi epskog teksta (funkcija preokreta)</p> <p>Kompozicija fabule – odnos pojedinih događaja u fabuli, odnos narativnih i ostalih dijelova priče</p> <p>Lik – unutrašnji monolog kao sredstvo slikanja lika</p> <p>Psihološka analiza lika: posebna funkcija opisnih, dijaloških i monoloških mjesta</p> <p>Uloga opisa u pripovijedanju</p> <p>Humor, ironija i satira u proznom djelu</p> <p>Karakterizacija glavnog lika (fizička, psihološka)</p> <p>Naučno – fantastični roman</p> <p>Roman odrastanja</p> <p>Obilježja putopisa: granične književne vrste</p> <p>Kompozicija drame</p> <p>Protagonist, antagonist</p> <p>Dramatizacija</p>	<p>Uočavanje obilježja lirske narodne pjesme</p> <p>Poticati osjećaje i um čitanjem i slušanjem narodnih pjesama</p> <p>Buđenje plemenitih osjećaja i potrebe da se prevladavaju nepravedni ljudski odnosi koji guše slobodu ličnosti, pravo na samostalno odlučivanje i opredjeljenje</p> <p>Uočavanje teme i motiva u misaonim i duhovnim pjesmama</p> <p>Razlikovati tematsku i vrstovnu podjelu pjesama</p> <p>Primijeniti znanja o strofi, stihu, lirskoj pjesmi i stilskim sredstvima u interpretaciji soneta</p> <p>Uočavanje kompozicije, pripovjednih tehnika i njihove uloge u proznom djelu</p> <p>Zapažanje postupka u karakterizaciji likova</p> <p>Prepoznavanje uloge opisa u pripovijedanju (statičan, dinamičan opis, zaustavljanje i pokretanje radnje)</p> <p>Uočavanje motiva u putopisnom djelu, objektivnog i subjektivnog stava pisca i načina stvaranja ugodaja</p> <p>Analiziranje bitnih problema dramskog djela</p> <p>Čitanje i razumijevanje dramskog djela</p> <p>Scensko oblikovanje dramskog djela</p>	<p>Uočavanje stilskih sredstava i osnovnog osjećaja u pjesmi</p> <p>Mogućnost sažetog prepričavanja pjesme</p> <p>Izražavanje doživljaja i dojmova</p> <p>Uočava i izdvaja gradaciju i hiperbolu</p> <p>Razlikuje pjesme prema obliku</p> <p>Iznosi redosljed događaja i određuje naslov svakoj kompozicijskoj jedinici</p> <p>Razumijevanje sadržaja i sposobnost sažeta formuliranja</p> <p>Razvrstavanje likova prema mjestu i važnosti u djelu i prema socijalnim kriterijima</p> <p>Otkrivanje zanimanja za putopisne teme</p> <p>Opisivanje jednog svog putovanja</p> <p>Uočava ustrojstvo dramske radnje</p> <p>Izdvaja protagoniste i antagoniste i određuje osnovni sukob</p>	<p>Mogućnost shvaćanja idejne suštine</p> <p>Uočavanje faza u razvoju radnje</p> <p>Uočavanje ponavljanja, sintaksičkog ustrojstva stiha</p> <p>Obrazlaganje i dokumentiranje tvrdnji citatima iz teksta</p> <p>Otkrivanje povezanosti jezično-stilističkih elemenata i osjećaja u pjesmi</p> <p>Razumije sadržaj misaonog motiva (osjećaj, misao)</p> <p>Objašnjava alegoriju</p> <p>Određivanje faza u razvoju radnje i uočavanje epizoda koje ulaze u pojedine faze</p> <p>Uočava i izdvaja lirske epizode u proznom djelu, statične i dinamične elemente</p> <p>Mogućnost praćenja unutrašnjeg razvoja lika</p> <p>Uočava obilježja putopisa i asocijativnosti kao važnog postupka u nastajanju putopisa</p> <p>Iznosi lična zapažanja o dramskom djelu</p> <p>Ocjenjuje postupke likova s etičkog, društvenog ili idejnog stajališta</p>

Lektira

1. Ć. Sijarić: Zapisi o gradovima
2. N. Bazdulj: Ruža I - II
3. H. Bašić: Izbor pripovjedaka
4. V. Krmpotić: Pisma iz Indije
5. D. Cesarić: Lirika (izbor poezije)
6. S. Čuić: Pripovijetke (izbor)
7. B. Nušić: Sumnjivo lice (izabrane komedije)
8. P. Kočić: Jazavac pred sudom / Izabrane pripovijetke
9. Zoran M. Jovanović: Bulke pored pruge
10. E. Kestner: Leteći razred
11. A. P. Čehov: Šala / Višnjik (izbor pripovjedaka i drama)
12. Dnevnik Ane Frank

RJEČNIK, GRAMATIKA			
Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni ciljevi	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
<p>Značenje riječi Sinonimi, istoznačnice, sličnoznačnice Homonimi / istozvučnice Antonimi – riječi suprotna značenja Arhaizmi – zastarjelice Vrste riječi Zamjenice i njihova uloga u rečenici (upitne, odnosne i neodređene zamjenice) Pisanje i izgovor prijedloga, priloga, veznika i čestica Pravilna upotreba prijedloga uz pojedine padeže Jednostavni i složeni prijedlozi Prilozi i prijedlozi – pisanje (iz daleka svijeta i izdaleka) Odnosne zamjenice i nepromjenjive riječi u vezničkoj službi u rečenici Glagolski prilozi REČENICA Jednostavna neproširena, jednostavna proširena, besubjektivna i neoglagoljena rečenica Članovi rečenice: samostalni (glavni) i nesamostalni (sporedni) Samostalni članovi: predikat, subjekt, objekt i priložne oznake Gramatička svojstva predikata i subjekta Slaganje predikata i subjekta Objekt (besprijedložni i prijedložni) Priložne oznake (namjera, pogodba, dopuštenje, posljedica) Nesamostalni rečenični članovi: atribut i apozicija Složena rečenica – nezavisna i zavisna</p>	<p>Značenje i prepoznavanje sinonima, antonima, homonima i arhaizama Pravilno rabiti/upotrebljavati padežne oblike upitnih, odnosnih i neodređenih zamjenica u govorenju i pisanju Razumjeti uloge povratne i povratno – posvojne zamjenice u rečenici Prepoznati priloge, prijedloge, veznike i čestice u rečenici Pravilno upotrebljavati veznike, čestice, usklike u govorenju i pisanju Prepoznati i razlikovati glagolski prilog prošli Razumjeti njihovo značenje i službu u rečenici Upoznati strukturu neproširene i proširene rečenice Prepoznati i imenovati besubjektivnu i neoglagoljenu rečenicu Utvrđiti znanje o glagolskom i imenskom predikatu Imenica, pridjev, zamjenica, broj i prilog kao dio imenskog predikata Izricanje subjekta svim vrstama riječi Sročnost predikata i subjekta Ponavlanje i produbljivanje znanja o objektu i priložnim oznakama Prepoznavanje atributa i apozicije i njihovih gramatičkih svojstava Atribut i apozicija kao članovi subjektivnog, objektivnog ili priložnog skupa Razumjeti načine sklapanja jednostavnih rečenica u složenu Udruživati jednostavne rečenice u složenu nizanjem i povezivanjem Razumjeti značenje različitih vrsta nezavisno složenih rečenica</p>	<p>Svojim riječima zna objasniti pojmove: sinonim, antonim, homonim, arhaizam Prepoznaje i pravilno piše neodređenu zamjenicu s prijedlogom Pravilno piše složene zamjenice s česticom god (nekoliko najčešćih primjera) Mogućnost prepoznavanja i imenovanja nepromjenjivih vrsta riječi Pravilno upotrebljava glagolske priloge Prepoznaje subjekt i riječi koje ga dopunjuju Prepoznaje predikat i riječi koje ga dopunjuju Mogućnost uočavanja gramatičkih svojstava subjekta i predikata Prikladno slaže subjekt i predikat Uočava vrste objekta i priložnih oznaka Uočava vrste riječi kojima izričemo objekt i priložne oznake Razlikuje imenički i pridjevski atribut Prepoznaje apoziciju i prikladno upotrebljava atribut i apoziciju u govorenju i pisanju Uočava kako udruživanjem jednostavnih rečenica nastaje složena Prepoznaje vrste nezavisno složenih rečenica i zna tipične veznike Uočava da je nezavisno složena rečenica složena od</p>	<p>Stvaranje razrednog rječnika sinonima, homonima, antonima i arhaizma Rad u skupinama i svaka skupina zapisuje abecednim redom ono što je dobila za zadatak Antonime zapisivati u parovima Razumjeti tvorbu neodređenih zamjenica Razumije kad se čestica god piše sastavljeno, a kada rastavljeno uz zamjenicu Mogućnost razlikovanja priloga i prijedloga te primjerima istoobličnih riječi Mogućnost preoblike zavisne rečenice glagolskim priložima i obratno Uočava popridjevljene glagolske priloge Uočava neoglagoljenu i besubjektivnu rečenicu Uočava dijelove imenskog predikata: spona ili kopula (pomoćni glagol biti u bilo kojem obliku) i imenska riječ Mogućnost izricanja prijedložnog objekta Otkrivanje priložnih oznaka upitnim priložima Uočava prijedložni atribut, atributni i apozicijski skup Zaključuje u kojem je skupu atribut i apozicija u rečenici / objektivnom, subjektivnom ili priložnom Prepoznaje veznička sredstva: veznike, vezničke skupove, priloge i zamjenice kao vezničke riječi</p>

<p>Stvaranje složene rečenice nizanjem, povezivanjem i uvrštavanjem</p> <p>Nezavisno složena rečenica: vezničke i nevezničke rečenice (rečenični niz)</p> <p>Vrste nezavisno složenih rečenica: sastavna, rastavna, suprotna, isključna i zaključna</p> <p>Zavisno složena rečenica</p> <p>Izricanje predikata, subjekta, objekta i atributa rečenicom</p> <p>Vrste priložnih rečenica: mjesna, vremenska, načinska, namjerna, uzročna, posljedična, dopusna rečenica</p> <p>Izricanje pogodbe, mogućnosti i želje složenim rečenicama</p>	<p>Prepoznati zavisno složenu rečenicu</p> <p>Prepoznati glavnu i zavisnu rečenicu u zavisno složenoj rečenici</p> <p>Razumjeti značenje predikatne, subjektne, objektne i atributne rečenice</p> <p>Prepoznavati priložne rečenice i razumjeti njihovo značenje</p> <p>Prepoznati i razumjeti pogodbu, mogućnost i želju izrečene kondicionalima</p> <p>Izricati pogodbu i uvjet pogodbenom zavisnom rečenicom</p>	<p>rečenica koje ne ovise jedna o drugoj</p> <p>Uvrštava jednostavne rečenice u složenu</p> <p>Uočava veznička sredstva</p> <p>Prepoznaje glavnu i zavisnu surečenicu u zavisno složenoj rečenici</p> <p>Razumije da se subjekt, predikat, objekt i atribut može izreći rečenicom</p> <p>Prepoznaje priložne rečenice i razumije njihovo značenje</p> <p>Mogućnost preoblike zavisne rečenice glagolskim priložima</p>	<p>Razlikuje vrste veznika u nezavisno složenim rečenicama i pravilno piše zarez</p> <p>Uočava zavisne umetnute rečenice</p> <p>Upotreba složene rečenice u govorenoj i pisanoj komunikaciji</p> <p>U jednostavnijim primjerima zamjenjuje imenski predikat predikatnom rečenicom, subjekt subjektom rečenicom, objekt objektom rečenicom i atribut atributnom rečenicom</p> <p>Zamjenjivanje priložnih oznaka zavisnim surečenicama</p> <p>Pisanje zarez u zavisno složenoj rečenici s obzirom na različita mjesta zavisne surečenice</p> <p>Uočavanje razlika između rečenica s veznicima da i kako</p>
--	---	--	---

PRAVOGOVOR I PRAVOPIS

Programski zahtjevi	Odgovorno – obrazovni ciljevi i zadatci	ISHODI UČENJA MINIMALNI	ISHODI UČENJA MAKSIMALNI
<p>Veliko početno slovo u imenima društava, organizacija, udruga i ustanova, društvenih i stilski pokreta, povijesnih događaja i javnih skupova</p> <p>Pisanje neodređenih zamjenica i prijedloga, zamjenica i čestice god</p> <p>Pisanje riječi s glasovima č, ć, dž, đ, ije, je</p> <p>Zarez u jednostavnoj i složenoj rečenici (suprotnost, naknadno dodani dio, modalne riječi, isticanje i nabranje)</p> <p>Pisanje zarez u nezavisno složenim rečenicama</p> <p>Pisanje zarez u zavisno složenim rečenicama</p> <p>Upravni i neupravni govor u pisanju</p>	<p>Pravilno pisati veliko slovo u najčešćim primjerima</p> <p>Pravilno pisati neodređene zamjenice s prijedlogom i česticom god</p> <p>Uvježbati pisanje i izgovor riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, dž, đ, ije, je</p> <p>Produbljivanje znanja o uporabi zarez u jednostavnoj i složenoj rečenici</p> <p>Pisati upravni govor u rečenicama s različitim odnosima rečenice objašnjenja i rečenice upravnog govora</p>	<p>Veliko slovo u jednostavnijim i češće rabljenim primjerima</p> <p>Pravilno pisanje i govorenje u skladu s pravopisnom pravogovornom i gramatičkom normom</p> <p>Pravilo piše zarez u jednostavnoj rečenici</p> <p>Zarezom odvaja vokativ, apoziciju i apozicijski skup iza imenice, naknadno dodane i istaknute riječi i skupove riječi</p> <p>Zarezom odvaja rečenice u nizu</p> <p>Pisanje upravnog govora u skladu s pravopisom</p>	<p>Primjena pravopisne norme u svakodnevnom pisanju i čitanju</p> <p>Razvijena sposobnost primjene stečenih znanja u novonastalim situacijama (slušanje, govorenje, razgovaranje, čitanje i pisanje)</p> <p>Zarezom odvaja zavisnu surečenicu umetnutu među dijelove glavne surečenice</p> <p>Pravilna upotreba zarez kada je zavisna surečenica u inverziji</p> <p>Mogućnost preoblike upravnog u neupravni govor i obratno</p>

KULTURA USMENOG I PISMENOG IZRAŽAVANJA

Oblici izražavanja	Programski sadržaji	Odgovorno – obrazovni ciljevi i zadaci	Očekivana postignuća u usmenom i pismenom izražavanju	
			MINIMALNA	MAKSIMALNA
NARACIJA	<p>Stvaranje zamišljene priče</p> <p>Odabirati zanimljivu, neobičnu i originalnu temu iz fantastičnog, računarskog, životinjskog i biljnog svijeta ili iz dječje svakodnevnice</p>	<p>Poticati maštu i objediniti znanje iz teorije književnosti</p> <p>Pričanje u 1. ili 3. licu</p>	<p>Sposobnost stvaranja priče koja ima naslov, temu, kompoziciju (dijelove fabule), likove</p> <p>Likovi imaju imena (obična i neobična), vlastite osobine, jezik i međusobno su povezani.</p>	<p>Sposobnost uvođenja u priču stvarnih personificiranih likova</p> <p>U oblikovanju priče upotrebljava pripovijedanje, opisivanje, dijalog i monolog</p> <p>U portretiranju i karakterizaciji likova koristi se humorom</p>

DESKRIPCIJA	Opis zatvorenog prostora (interijera) Pisanje putopisa	Uočavanje pojedinosti i ostvarivanje prostornih i drugih veza među njima Njegovanje slikovitosti u izražavanju Uočavanje obilježja putopisa i mogućnost opisa osobnog putovanja	Kompozicija sastava ostvarena, pazi na redosljed pojedinosti u interijeru Opisuje stvarno, nepristrano, objektivno Mogućnost pisanja putopisa o vlastitom zavičaju Putopis ima elemente slikovitosti ostvarene epitetom i usporedbom	Subjektivno, pristrano, na osnovu vlastitih dojmova opisuje doživljaj zatvorenog prostora Izražena maštovitost, slikovitost i subjektivnost u putopisu Piše putopis o udaljenim krajevima
RASPRAVLJANJE	Problemski članak Odaberi temu koja predstavlja neki problem iz oblasti sporta, nauke, stanovanja, zabave, čuvanja okoliša itd. Pisanje scenarija (uočavanje obilježja scenarija)	Uočiti da je problemski članak vrsta raspravljanja i da se zasniva na mišljenju i prosuđivanju pojava, stvari, bića i događaja Uspoređivanje literarnog djela i scenarija	Sposobnost stvaranja kompozicije problemskog članka: najava problema (tvrdnja), traganje za rješenjima problema, predlaganje najboljeg rješenja i zaključak Mogućnost preoblike nekog kraćeg književnog teksta iz čitanke u scenarij Scenarij ima dva tekstualna dijela: video i audio	Mogućnost samostalnog izbora teme i pisanja problemskog članka prema shemi: NASLOV TVRDNJA DOKAZI I PRIJEDLOZI ZAKLJUČAK Pokušaj stvaranja vlastitog scenarija
ČITANJE	Provođenje artikulacijskih akcenatskih i intonacijskih govornih vježbi	Prepisati sve glasove s kojima učenici imaju problema pri izgovoru - napraviti školsku razlikovnu gramatiku Razvijati vještinu interpretativnog čitanja	Pravilno čita naglasnu ili akcenatsku cjelinu Pravilno čita prozne, lirske i dramske tekstove Zamjećuje ulogu rečeničnih znakova i njihovu vezu s govornim vrednotama	Interpretativno čitanje lirskih, pripovjednih i dramskih tekstova
PISANJE	Dramatizacija neke priče iz čitanke Pisanje diktata: kontrolni diktat, diktat sa sprječavanjem grešaka, izborni diktat Pisanje dviju školskih zadaća tokom školske godine.	Preoblikovati pripovjedni tekst u dramski	Vrši dramatizaciju na kratkim primjerima	Dramatizira opširniji tekst

MEDIJSKA KULTURA

Programski zahtjevi	Odgojno – obrazovni ciljevi i zadaci	ISHODI UČENJA MINIMALNI	ISHODI UČENJA MAKSIMALNI
Igrani film Vrste igranog filma Literarni elementi filma (scenarij) Radio Zvuk – radijsko izražajno sredstvo Vrste radijskih emisija: obavijesne, obrazovne, zabavne Televizijske emisije (informativne, obrazovne, dokumentarne, zabavne) Knjižnica / biblioteke – knjižna građa	Prepoznati i objasniti obilježja igranoga filma i filmske priče Razumjeti nastanak filma – od priče do snimanja Prepoznati radijska izražajna sredstva Razlikovati vrste radijskih emisija Razlikovati vrste televizijskih emisija s obzirom na njihovu namjenu Samostalno se služiti rječnikom, enciklopedijom i pravopisom	Prepoznaje i imenuje obilježja igranoga filma: postojanje glumaca i izmišljene filmske priče Pokušaj stvaranja scenarija prema književnom djelu (priča iz čitanke) Uočava obavijesnu, obrazovnu i zabavnu ulogu radija Mogućnost iznošenja doživljaja jedne obavijesne i jedne zabavne televizijske emisije Mogućnost pronalaženja pojma u rječniku i enciklopediji	Uočava ideju te odnose među likovima i izražajna sredstva Razlikuje vrste igranoga filma. uspoređuje film i književno djelo Pokušaj stvaranja vlastitog scenarija Razvijena kultura slušanja, razmišljanja, govorenja i prosuđivanja Uočava ulogu televizijskoga programa u životu savremenog čovjeka Razvijen selektivni pristup televizijskom programu Enciklopedija na računaru – način nalaženja podataka

IX razred
Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost
 (4 časa sedmično, 140 časova godišnje)

PRIJEDLOG OKVIRNOG NASTAVNOG PROGRAMA ZA IX RAZRED KNJIŽEVNOST

Književni tekstovi	Književno-teorijski pojmovi	Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci	Minimalna postignuća	Maksimalna postignuća
1. A. B. Šimić: Opomena 2. T. Ujević: Kolajna 3. S. S. Kranjčević: Moj dom 4. V. Nazor: Značenje riječi 5. O. Davičo: Hana (odlomak iz poeme) 6. V. Ilić: Ljubavna priča o donu Nunecu i doni Klari 7. V. Popa: Ljubav belutka 8. M. Dizdar: Zapis o zemlji 9. A. S. Puškin: Elegija 10. A. Sidran: Zašto tone Venecija 11. E. Mulabdić: Zeleno busenje (odlomak) 12. M. Selimović: Tvrdava (odlomak) 13. M. Jergović: Rutta Tannenbaum (odlomak) 14. M. Krleža: Bitka kod Bistrice Lesne 15. M. Crnjanski: Dnevnik o Čarnojeviću (odlomak) 16. I. G. Kovačić: Mrak na svijetlim stazama 17. W. Scot: Ajvanho (odlomak) 18. Ć. Sijarić: Konak (odlomak) 19. I. B. Singer: Gimpel luda (odlomak) 20. I. A. Krilov: Magarac i slavuj 21. O. Pamuk: Istanbul, grad, uspomene (odlomak) 22. R. Petrović: Ljudi govore (odlomak) 23. I. Andrić: A. G. Matoš (esej) 24. Molijer: Mizantrop (odlomak iz komedije) 25. B. Nušić: Ožalošćena porodica (odlomak) 26. N. Ibrišimović: Zmaj od Bosne (odlomak) 27. D. Sušić: Veliki vezir (odlomak) 28. Smrt Braće Morića (narodna balada) 29. Narodna romansa (po izboru)	Lirika <i>Ritam</i> -intonacija, stanka, opkoračenje, naglašavanje riječi i ritam <i>Stilska sredstva</i> -metafora, inverzija, kontrast. <i>Vrste</i> -refleksivna, šaljiva, deskriptivna, domoljubna, ljubavna pjesma <i>Elegija</i> kao vrsta pjesme Epika <i>Fabula</i> -pokretači fabule, zaustavljanje fabule <i>Lik</i> -psihološko-etička karakterizacija, <i>Portret</i> -vanjski i unutarnji, forme pripovijedanja. <i>Pozicija</i> pripovjedača u priči, novela Pustolovni i povijesni romani Pripovijest (duža pripovijetka) Umjetnička basna Granične književne vrste: ljetopis, putopis, dnevnik, esej Drama Komedija i historijska drama Usmena književnost Termini balada i romansa Epsko – lirske karakteristike	Prepoznaje metaforu, inverziju, kontrast i njihovu ulogu u književnom tekstu, razumije preneseno značenje. Prepoznaje osnovna obilježja opisne, domoljubne i šaljive pjesme. Prepoznaje pokretače fabule i sredstva zaustavljanja. Može okarakterizirati lik. Uočava glavne karakteristike povijesnoga i pustolovnog romana Uočava različite stilske karakteristike basne (fabula, dijalog, moral) Uočava glavne karakteristike drame: dijalog, likovi Uočava glavne karakteristike lirske i epske – lirske poezije	Otkriva stilsko-izražajna sredstva u književnom tekstu. Prepoznaje osnovno osjećanje u lirskoj pjesmi. Otkriva glavne kompozicijske dijelove književnog teksta. Prepoznaje glavne karakteristike povijesnoga i pustolovnog romana Prepoznaje fabulativnu i tematsko – idejnu okosnicu djela Razlikuje književne i ekstraknjiževne elemente Uočava razliku između drame i drugih književnih vrsta Prepoznaje usmenoknjiževne vrste	Određuje i razumije stilska sredstva, upotrebljava ih u vlastitome tekstu. Određuje pokretače radnje, sredstva zaustavljanja radnje. Povezuje ritam i osjećanje u pjesmi. Razumije, zapaža i povezuje sa savremenom stvarnošću psihološko-etičke karakteristike lika Uočava glavne karakteristike basne Uočava glavne karakteristike ljetopisa, putopisa, dnevnika, eseja Uočava glavne karakteristike usmene književnosti

30. Narodna lirska pjesma (sevdalinka) po izboru				
RJEČNIK, GRAMATIKA, PRAVOPIS ZA IX RAZRED				
Programski zahtjevi	Odgojno–obrazovni ciljevi	Ishodi učenja		
		Minimalni	Maksimalni	
RJEČNIK Riječi iz drugih jezika (tuđice, posuđenice) Žargonizmi, vulgarizmi, neologizmi Perifraze i frazeologizmi Arhaizmi, dijalektizmi Glas: govorni organi, samoglasnici i suglasnici Podjela suglasnika po zvučnosti i mjestu tvorbe Glasovne promjene: sibilizacija, jotacija, palatalizacija, nepostojano a, prelazak l u o, jednačenje suglasnika po zvučnosti, jednačenje suglasnika po mjestu tvorbe, gubljenje suglasnika, refleksi glasa jot (kraćenje sloga s dvoglasnikom, duljenje kratkog je, smjenjivanje ije-je-e-i). Naglasak (vrste naglasaka, mjesto naglasaka u naglašenoj riječi) Naglasna cjelina: prenošenje naglasaka na proklitiku TVORBA RIJEČI Sastav riječi: korijen riječi, nastavak Načini tvorbe riječi: izvođenje, prefiksacijom, slaganjem (s pomoću spojnog samoglasnika i bez njega) Tvorba riječi preobrazbom. tvorba riječi kraćenjem Tvorba imenica: etnici, mjesne i mislene imenice, uvećanice, umanjenice i zbirne imenice Tvorba pridjeva: pridjevi koji znače sličnost, opskrbljenost i obilje Tvorba glagola Rečenica Sročnost – slaganje riječi u rečenici po rodu, broju, padežu i licu Red riječi u rečenici Višestruko složena rečenica Pravopis i pravogovor Ponoviti znanja iz prethodnih razreda o pisanju velikog slova u višočlanim imenicama Rečenični i pravopisni znakovi Pisanje riječi s glasovima č, ć, dž, đ, ije, je Pisanje kratica Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi	Razlikovati domaće (književne i dijalektne) i strane (potrebne i nepotrebne) riječi Prepoznati frazem i njegova glavna obilježja Razvijati osjetljivost za ljepotu riječi (izbjegava-nje vulgarizma i nepotrebnih tuđica) Znati kako nastaje glas i podjelu glasova po zvučnosti i mjestu tvorbe Uočiti i prepoznati glasovne promjene i provoditi ih u govorenju i pisanju Izgovarati i pisati riječi u kojima se smjenjuju ije/je/e/i u skladu s normom Prepoznati i pravilno upotrebljavati naglaske u govorenju i čitanju. Postupno određivati naglasna obilježja: mjesto, dužinu i ton u tipičnim riječima. Uočiti razlike između vlastitog i standardnog naglasnog sistema Uočiti načine nastajanja novih riječi Razlikovati obični, neobilježeni red riječi od stilski obilježenog reda riječi Prepoznati obilježja višestruko složene rečenice Prepoznati i primjenjiva-ti pravopisna načela o pisanju velikog slova u višočlanim imenicama Uvježbati pisanje i izgovor riječi u kojima se pojavljuju glasovi č, ć, dž, đ, ije, je Pisati kratice u skladu s pravopisom Uvježbati pisanje i izgovor izvedenica, složenica, polusloženica te naglašenih riječi s proklitikom i enklitikom.	Razlikuje domaće i strane riječi Zamjenjuje riječi i izraze zavičajnog govora književnim jezikom Tumači poznate frezeme Zna podjelu glasova po zvučnosti i mjestu tvorbe Uočava glasovne promjene na jednostavnim primjerima Pravilno čita naglasno označene riječi Uočava osnovne pojmove i tvorbene načine Prepoznaje zadanu riječ prema tvorbenom modelu Pravilno upotrebljava nenaglasnice u rečenici Razlikuje obični (gramatički) red riječi od stilski obilježenog Raščlanjuje višestruko složene rečenice na ishodišne rečenice i određuje njihov međusoban odnos Piše veliko slovo u skladu s pravopisom Primjenjuje stečena znanja u govoru, čitanju i pisanju Pravilno piše i izgovara niječnicu ne uz glagole Pravilno piše i izgovara imenice složenice i imenice kojima je prvi dio riječi strana riječ ili strani prefiks aero, audio, auto, foto, kino, radio, video. Pravilno piše složene pridjeve i pridjeve tvorene prefiksom	Prikladno upotrebljava češće frazeme Uočava riječi u kojima je provedeno više glasovnih promjena U skladu s normom izgovora i piše riječi u kojima se smjenjuju ije/je/e/i Bilježi naglasak na jednostavnim i čestim primjerima Stvara nove riječi svim tvorbenim načinima Razumije ulogu različitog poretka riječi u rečenici Pravilno sastavlja višestruko složene rečenice u pisanju i govorenju Uočava važnost primjene pravopisne norme u drugim nastavnim predmetima Služi se pravopisom (snalaženje u pravopisnom rječniku) Pravilan izgovor i pisanje složenih priloga Razumije sastavljeno i rastavljeno pisanje složenih zamjenica, zamjenica s prefiksom i brojeva	

KULTURA USMENOG I PISMENOG IZRAŽAVANJA IX RAZRED				
Oblici izražavanja	Programski sadržaj	Odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci	ISHODI UČENJA	
			MINIMALNI	MAKSIMALNI
Različito stilova Administrativno-poslovni stil	Vrste stilova: književno umjetnički, naučni, novinarski, administrativno poslovni i razgovorni stil Zapisnik, zahtjev, prijava Biografija, molba, dopis	Razumjeti potrebu za različitim stilovima izražavanja u društvenoj zbilji Razumjeti značenje i ulogu riječi u različitim djelatnostima (kultura, novinarstvo, administracija) Upoznati stilska obilježja zapisnika, zahtjeva i prijave Razviti vještinu pisanja životopisa i molbe kao administrativnih vrsta tekstova nužnih prilikom upisivanja u škole ili zapošljavanja	Prepoznaje i razlikuje različite stilove Zna šta su administrativni obrasci i kako ih popuniti, odnosno kako napisati zahtjev, prijavu i sl. uz popunjen primjerak Zna napisati kratki životopis, molbu	Zamjećuje obilježja različitih stilova Popunjava različite vrste obrazaca Uočava obilježja dopisa i molbe
RASPRAVLJANJE	Rasprava Prikaz (kritički prikaz knjige ili filma)	Razvijati sposobnost rješavanja problemskih situacija Razvijati vještinu dokazivanja (argumentiranja) Osvijestiti potrebu za izricanjem vlastitog stava Uočiti sve elemente rasprave Uočiti obilježja kritičkog prikaza Pisati kritički prikaz na odabranu temu služeći se bilješkama	Uočava kompoziciju rasprave Jasno iznosi svoje dokaze (argumente) izražavajući misli i stavove u pisanoj i govornoj komunikaciji Razumije šta je kritika i ko je kritičar. Mogućnost pisanja prikaza osvrćući se na temu i fabulu	Razvijena vještina dokazivanja (argumentiranja). Sposobnost izricanja vlastitog stava s obzirom na iskustvo, Doživljaj i prikupljene podatke o odabranoj temi prikaza
NARACIJA				
Čitanje	Esej	Uočiti obilježja eseja. Pisati esej o odabranoj temi spajajući pjesnički i naučni način izražavanja	Mogućnost pisanja eseja o bliskoj temi Tvrdnju dokazuje i pri tome iskazuje svoje osjećaje i misli	Iznosi svoja zapažanja, osjećaje i misli Uspješno spaja subjektivno i objektivno dokazujući tezu
Pisanje	Pričanje smiješnih događaja Čitanje tekstova pisanih različitim stilovima: književno-umjetnički, naučni, novinski, administrativni Izražajno čitanje (artikulacija glasova, naglasak, brzina, stanka, jačina, ton, isticanje riječi) Pisanje molbe, zapisnika, prijave Pisanje teksta na raznim obrascima, uplatnicama, priznamicama, telegramima Pisanje rasprave, kritičkog prikaza knjige i eseja Pisanje diktata Pisanje dviju školskih zadaća	Mogućnost uvođenja novih elemenata u pripovijedanje Razvijati osjećaj za humor, smijeh i duhovitost Čitati i razumjeti tekstove pisane različitim stilovima Osposobljavanje učenika za upotrebu različitih stilova u pisanju	Humor u pripovijedanju ostvaruje humorističnim poredbama epitetima i perifriza-ma Pravilno čita i razumije tekstove pisane različitim stilovima Razvijena samostalnost u pisanju po diktatu i pisanju sastava koji su programska obaveza	Jezični nesporazumi i neobične situacije stvaraju humor. Koristi ironiju u građenju humora. Pravilno čita naglasno označene riječi Mogućnost snalaženja u svim oblicima izražavanja.

MEDIJSKA KULTURA ZA IX RAZRED			
Programski zahtjevi	Odgojno– obrazovni zadaci	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
Dokumentarni film Scenarij-scenarist, knjiga snimanja- redatelj Filmska montaža Mreža (Internet)	Razlikovati dokumentarni film od ostalih filmskih radova Uočiti filmska izražajna sredstva u dokumentarnom filmu Razlikovati scenarij i knjigu snimanja Uočiti vrste montaže (linearna, paralelna i retrospektivna montaža) Osvijestiti mogućnost i prednost nalaženja podataka preko Interneta	Prepoznaje filmske rodove: animirani, dokumentarni i igrani film Razumije ulogu redatelja i glumaca u filmskom ili pozorišnom djelu Zna šta je kadar i da se spajaju tokom montiranja filma Može doći do podataka putem Interneta (npr. prikaz lektire na Internetu)	Razlikuje vrste dokumentarnih filmova Razlikuje scenarij i knjigu snimanja Razumije ulogu montaže u stvaranju filmskog djela Mogućnost nalaženja podataka preko Interneta, sluzenje računarskim tražilicama

LEKTIRA

1. M. Dizdar: Pjesme (izbor)
2. N. Ibrišimović: Nepoznati ljudi (izbor pripovijetki)
3. D. Sušić: Nevakat
4. V. Šekspir: Romeo i Julija
5. Molijer: Tvrđica
6. R. Bach: Galeb Džonatan Livingston
7. S. Kolar: Breza
8. V. Parun: Pjesme (izbor)
9. M. Jergović: Pripovijetke (izbor)
10. I. Andrić: Pripovijetke (izbor)
11. V. Popa: Očiju tvojih da nije (izbor pjesama)
12. R. Pavlović: Pripovijetke (izbor)

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

1. Profesor bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti naroda BiH
2. Profesor književnosti naroda BiH i bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika
3. Profesor hrvatsko-srpskog/srpsko-hrvatskog jezika i književnosti
4. Profesor književnosti i hrvatsko-srpskog/srpsko-hrvatskog jezika
5. Profesor srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog jezika i historije književnosti južnoslavenskih naroda
6. Profesor jugoslovenske književnosti i srpsko-hrvatskog jezika
7. Profesor srpsko-hrvatskog jezika i jugoslovenske književnosti
8. Profesor književnosti naroda BiH i bosanskog jezika
9. Profesor bosanskog jezika i književnosti naroda BiH
10. Magistar bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti naroda BiH
11. Magistar književnosti naroda BiH i bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti
12. Bakalaureat/Bachelor književnosti naroda BiH i bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika
13. Bakalaureat/Bachelor bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti naroda BiH